

6. Шаховский В. И. Лингвоэкология: объект, предмет и задачи [Электронный ресурс] / В. И. Шаховский, Н. Г. Солодовникова. – Режим доступа : <http://uapryal.com.ua/training/shahovskiyv-i-solodovnikova-n-g/>
7. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В. И. Шаховский. – Воронеж : Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 1987. – 188 с.
8. Шаховский В. И. Речь вокруг нас: эмотивная лингвоэкология [Электронный ресурс] / В. И. Шаховский // Стратегия России. – 2011. – № 2. – Режим доступа а: <http://sr.fondedin.ru>
9. Шаховский В. И. Унижение языком в контексте современного коммуникативного пространства / В. И. Шаховский // Мир русского слова. 2007. – № 1–2. – С. 40–45.
10. Шаховский В. И. Эмотивная семантика слова как коммуникативная сущность / В. И. Шаховский // Коммуникативные аспекты значения. – Волгоград : Волгоградск. гос. пед. ун-т, 1990. – С. 29–40.
11. Bernays A. Professor Romeo / A. Bernays. – N. Y. : Penguin Books, 1990. – 277 p.
12. King S. The Shining. / S. King. – N.Y. : Doubleday Publishing Group, 1977. – 497 p.

УДК 811.111'44

М. А. Кізіль,

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро

КОМП'ЮТЕРНА ПІДМОВА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ІСТОРІЯ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

Статтю присвячено дослідженню комп'ютерної підмови англійської мови, визначенню статусу та наданню характеристики її одиниць. У статті з'ясовано розбіжності між базовими поняттями "підмова" та «мова для спеціальних цілей», наводяться також їх дефініції. Особливу увагу присвячено дослідженню історії та етапів розвитку комп'ютерної підмови, екстралінгвальних факторів її формування та розповсюдження в англомовному світі. Визначено також фактор впливу інтернет-сфери на інноваційні процеси англійської мови.

Ключові слова: англійська мова, етапи формування, історія розвитку, комп'ютерна підмова, мова для спеціальних цілей, сфера комп'ютерних технологій.

КОМПЬЮТЕРНЫЙ ПОДЪЯЗЫК АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА И ИСТОРИЯ ЕГО ФОРМИРОВАНИЯ

Статья посвящена исследованию компьютерного подязыка английского языка, определению статуса и предоставлению характеристик его единиц. В статье выясняются различия между базовыми понятиями «подязык» и «язык для специальных целей», также приводятся их дефиниции. Особенное внимание уделяется исследованию истории и этапов развития компьютерного подязыка, экстралингвальных фактов его формирования и распространения в англоязычном мире. Определяется также фактор влияния интернет-сферы на инновационные процессы английского языка.

Ключевые слова: английский язык, этапы формирования, история развития, компьютерный подязык, язык для специальных целей, сфера комп'ютерных технологий.

COMPUTER SUBLANGUAGE OF THE ENGLISH LANGUAGE AND THE HISTORY OF ITS FORMATION

The article is devoted to investigation of computer sublanguage of the English language, identification of the status of its units. Differences between notions «sublanguage» and «language for special services» are clarified in the article, their definitions are given. Special attention is paid to the investigations of the history of development of computer sublanguage, extralingual factors of its forming in the English-speaking world. Computer terminology appeared in the late thirtieth of the twentieth century. The development and constant updating of computers lead to the advent of the new sphere of scientific and technical knowledge – the sphere of the computer science or technologies. This sphere and its notions needed to be designated. Due to this a huge number of terms which lately made up the sublanguage of the computer science appeared in the English language. The process of the computer terminology forming was spontaneous at first. Its regulation and normalization began only in seventieth years of the twentieth century with the final formation of the computer science as a scientific discipline and its achievements and results fixation in different kinds of scientific and popular-scientific literature. Personal computers and the Internet caused the appearance of new lexical units that enriched the computer sublanguage.

Key words: the English language, stages of formation, history of development, computer sublanguage, language for special purposes, the sphere of computer technologies.

Хоча на сьогоднішній день у лінгвістиці існує достатня кількість наукових праць, присвячених дослідженню комп'ютерної підмови [1; 3; 5; 13; 14], проте й дотепер остаточно не визначено її статус, склад одиниць, які до неї входять, не висвітлено питання історії її появи та розвитку. Цим і зумовлена **актуальність** запропонованої наукової розвідки, **завдання** якої полягають не тільки в наданні загальної характеристики комп'ютерної підмови та визначенні фактів її формування та розповсюдження, але з'ясуванні складу її одиниць, дослідження їх лінгвістичного статусу. **Матеріалом** статті є наукові та науково-популярні праці, присвячені дослідженню питання появи та розвитку комп'ютерної підмови та її одиниць.

З приводу виникнення поняття «комп'ютерна підмова» існують різні думки. Згідно з однією, це поняття з'явилося одночасно з винаходом і поширенням електронно-обчислювальних машин у США у XX столітті [10, с. 56]. Відповідно до іншої, поняття виникло у 80-ті роки XX століття в зв'язку з початком «мінікомп'ютерної ери» [12, с. 16]. Загалом комп'ютерна підмова вважається засобом письмового й усного спілкування різних груп людей у сфері комп'ютерних технологій [5, с. 6].

Синонімами до терміна «комп'ютерна підмова» є також одиниці субмова [1, с. 95], метамова світу комп'ютерних технологій [8, с. 35], комп'ютерний [2, с. 12] та Інтернет-дискурс [4, с. 162], мова Інтернету [4, с. 163], що використовуються українськими та російськими лінгвістами у науковій літературі відповідної тематики. В англомовних наукових джерелах для визначення комп'ютерної підмови застосовуються терміни: *e-language*, *netlingo*, *e-talk*, *geekspeak*, *netspeak*, *weblish*, *language centaur* [324, с. 34], а комунікативний простір його функціонування називають КОК (комп'ютерно-опосередкованою комунікацією) [14, с. 12].

Синонімом терміна «підмова» вважається також термін «мова для спеціальних цілей» (*LSP – Language for Specific Purposes*), який виник в англомовних країнах для позначення мови науки та техніки [13, с. 12]. І хоча різниця в значенні вказаних термінів є невеликою, проте, підтримуючи з цього приводу точку зору Т. Н. Хомутової [9, с. 96-97], вважаємо, що ці терміни не можна отожднювати, їх треба розглядати в ракурсі «частина – ціле», оскільки термін «підмова» використовується стосовно мови будь-якої спеціальної сфери знань і діяльності людини, в той час як термін «мова для спеці-

альних цілей» вживається лише стосовно науково-технічної мови. Найбільш оптимальним, на нашу думку, є розуміння «підмови», запропоноване В. М. Лейчиком: «складний об'єкт сучасного багатогранного комунікативного процесу, який включає інтелектуальне пізнання світу та позначення результатів цього пізнання всією сукупністю власних і залучених мовних / мовленнєвих засобів відповідної національної мови» [7, с. 154].

Комп'ютерна підмова складається з комп'ютерних термінів, професійної лексики та жаргонізмів [3, с. 77]. Комп'ютерна термінологія належить до складу літературної мови та позначає спеціальні, специфічні для даної сфери поняття [5, с. 10]. Професіоналізми використовуються фахівцями відповідної сфери в якості неофіційних синонімів до комп'ютерних термінів [3, с. 78]. Комп'ютерні жаргонізми є розмовними одиницями на позначення понять комп'ютерної сфери, оцінюють експресивно забарвленими, що відносяться до лексики зниженого тону [3, с. 79].

Оскільки сфера комп'ютерних технологій непинно розвивається, поширюючись практично на всі сфери життя та діяльності людства, характерною рисою комп'ютерної підмови є її постійне поповнення одиницями на позначення нових понять і реалій. Одночасно деякі терміни застаряють і поступово виходять із загального вжитку, замінюючись новими в зв'язку з еволюційними змінами, що відбуваються у визначеній сфері (напр., *punched card, punch card, diskette, floppy disk – CD-ROM, DVD-ROM, flash drive; type bar printer, – lazer printer, 3-D printer*).

Відмітною ознакою комп'ютерної підмови англійської мови є наявність синонімів (напр., *computer case, computer chassis, system unit system case; flash drive, flash disk, USB flash drive; TCP / IP – Transmission Control Protocol / Internet Protocol*), антонімів (*to pack files – unpack, online mode – offline mode, digital native – digital immigrant, real computer – bitty box*) оцінних та експресивних конотацій у цілому ряду її одиниць (напр., *cybersickness, flame war, mailstorm, technospeak, crashing program, dead band*), метафоричних (напр., *dump terminal, fog index, sleep mode, rainbow series*) і метонімічних номінацій (*console jokey, command line wennie*). Характерною рисою комп'ютерної підмови є наявність значної кількості фразеологічних одиниць (напр., *primary key, Trojan horse, to tickle a bug, back door, for hack value*).

Характерною рисою комп'ютерної підмови є також формальні специфічні знаки-символи (напр., *http//, @, &, #*) та одиниці, утворені шляхом літерно-цифрової аббревіації (*2038 bug, Y2.038K bug, 9999 bug, Web 2.0* та інш.). Поява та поширення подібних одиниць пояснюється масовим впровадженням цифрових комп'ютерних технологій у життя людства, внаслідок чого воно поступово «перетворюється на спільноту, інтегровану їх засобами» [10, с. 26]. Визначені характеристики відбивають природний характер розвитку англійської комп'ютерної підмови та її одиниць, що були створені не тільки для номінації понять і реалій сфери комп'ютерних технологій, але й для передачі та обміну інформацією у вказаній сфері, обслуговування всіх її інформативних і комунікативних потреб.

Оскільки місцем народження та лідером сфери комп'ютерних технологій були та залишаються США, цілком природно, що первинна номінація комп'ютерних понять і реалій відбувалася саме англійською мовою, без запозичення іншомовних одиниць для їх позначення. Англійська комп'ютерна термінологія починає розвиватися ще у 30-ті рр. XX століття. Першою в галузі комп'ютерних наук була стаття А. Т'юринга «On Computable Numbers, with an Application to the Entscheidungsproblem», що вийшла в світ у 1936 році. Ця стаття вважається офіційним джерелом фіксування перших комп'ютерних термінів поряд із термінами з інших галузей науки та техніки, що використовувалися науковцями для позначення базових понять комп'ютерної сфери [14, с. 14].

Багато одиниць, які використовувалися фахівцями сфери ЕОМ у ті часи, потрапляли до її термінології з інших сфер науки та техніки (радіотехніки, електромеханіки, електротехніки, математичної логіки, теорії інформації і т.і.). Цей факт пояснюється інтенсивним використанням досягнень і надбань інших сфер і галузей науково-технічного знання в новітній сфері, взаємодією їх понятійного та термінологічного апарату.

Збагачення англомовної термінології та підмови сфери комп'ютерних технологій відбувається й протягом наступних етапів їх розвитку (1965-1970 рр., 1970-1980 рр.), коли елементною базою комп'ютерів стають інтегральні схеми, а потім мікропроцесори, які дозволили створити персональні комп'ютери (1970 р., 1974 р., 1977 р.). Масове виробництво та продаж персональних комп'ютерів розпочинається у 80-х роках XX століття в США. У визначений час виникає та формується ПК-індустрія, а персональні комп'ютери з кожним роком стають все більш популярними та купуються все більшою кількістю користувачів у всьому світі.

Бурхливий розвиток комп'ютерних технологій, використання персональних комп'ютерів привнесли в підмову відповідної сфери численну кількість спеціальних термінологічних одиниць, слів і виразів. Завдяки появі (1988 р.), поширенню та популярності журналу «PC World», нові англомовні комп'ютерні терміни, скорочення й аббревіатури входять у обіг фахівців відповідної сфери у всьому світі [14, с. 22]. Англомовна комп'ютерна термінологія з'являється не тільки у фаховій науковій та науково-популярній літературі, але й у словниках комп'ютерних термінів. Це свідчить про початок процесів впорядкування, внормування, а також лексикографічної обробки та фіксації цього шару спеціальної лексики англійської мови.

Велику роль у розвитку комп'ютерної підмови та термінології англійської мови відіграли поява (1991 р.) та поширення всесвітньої комп'ютерної мережі Інтернет, праобразом якої виступала мережа APRANET, створена ще у 1969 році у США. Призначена для збереження та передачі інформації, комп'ютерна мережа Інтернет утворює глобальний інформаційний простір, актуалізований системою *World Wide Web (Web, web, www)* та іншими системами передачі даних, що надають доступ до мільйонів веб-серверів, веб-сайтів і веб-сторінок, які містять великий обсяг інформації, накопиченої людством протягом віків.

Процес «інтернетизації» торкнувся практично всіх сфер життя та діяльності представників англомовних спільнот, що призвело до впровадження термінологічної лексики в їх повсякденне спілкування (напр., *browser, home page, network indicator, portal, web-site, web-document* та інш.).

Наслідком глобального поширення персональних комп'ютерів і мережі Інтернет стає справжній неологічний бум, якого зазнає англійська мова наприкінці XX-XXI століть, значне кількісне зростання її словникового складу, якісні зміни в засобах і шляхах утворення нових одиниць комп'ютерної лексики. Як вказує О. А. Кармизова, більш ніж третина лексичних інновацій, які потрапили до англійської мови в 2000-2001 рр., були одиницями на позначення реалій і понять інтернет-сфери [6, с. 34]. Сфера інтернет- і комп'ютерних технологій є однією з «постачальників» лексичних інновацій в англійську мову й нині. **Перспективами дослідження** є аналіз функціональних характеристик кожних із виокремлених груп одиниць підмови сфери комп'ютерних технологій.

Література:

1. Висенко В. В. Компьютерный субязык: профессиональный жаргон или пользовательский сленг / В. В. Висенко, Е. Д. Ермак // Современные компьютерные информационные технологии: тезисы XI Межвузовской научной студенческой конференции, [Минск], 21 апреля 2010 г. – Минск : БГЭУ, 2010. – С. 95–97.

2. Галичкіна Е. Н. Специфіка комп'ютерного дискурсу на англійському і руському мовах : на матеріалі жанру комп'ютерних конференцій : дис... канд. філол. наук : 10.02.20 / Елена Николаевна Галичкина. – Астрахань, 2001. – 212 с.
3. Глазырина А. И. Компьютерный подъязык: термины, жаргонизмы, профессионализмы / А. И. Глазырина. – Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение. – 2013. – Вып. 82. – С. 77–80.
4. Девтеров І. Комунікативний процес і мовна ситуація в Інтернеті / І. Девтеров // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – К., 2010. – С. 162–166.
5. Еремина Н. К. Лексика и фразеология компьютерного подъязыка : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.19; 10.02.01 / Наталья Константиновна Еремина. – Тамбов, 2013. – 25 с.
6. Кармызова О. А. Компьютерная лексика: структура и развитие : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.19 / Ольга Андреевна Кармызова. – Воронеж, 2003. – 217 с.
7. Лейчик В. М. Место языков для специальных целей в структуре современного развитого национального языка / В. М. Лейчик // Стереотипность и творчество в тексте: межвуз. сб. научн. трудов – Изд-во Перм. ун-та, Пермь, 2005. – С. 153–160.
8. Палков И. В. О чем говорит метаязык компьютерных технологий? / И. В. Палков // Вестник КРСУ. – 2011. – Том 11. – № 1. – С. 35–41.
9. Хомутова Т. Н. Язык для специальных целей (LSP): Лингвистический аспект / Т. Н. Хомутова // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. – 2008. – Вып. 71. – С. 96–106.
10. Biocca F. Communication in the Age of Virtual Reality / F. Biocca. – Lawrence Erlbaum Associates, 1995. – 356 p.
11. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language / D. Crystal. – Cambridge : CUP, 1995. – 489 p.
12. Crystal D. Language and the Internet / D. Crystal. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001. – 272 p.
13. Hutchinson T. English for Specific Purposes: a Learning-Centered Approach / T. Hutchinson, A. Waters. – Cambridge : Cambridge University Press, 1987. – 312 p.
14. Lengel L. Computer Mediated Communication / L. Lengel, A. Tomic. – London : Sage Publication Group, 2004. – 272 p.
15. Weik M. Computer Science and Communications Dictionary / M. Weik. – N. Y. : Springer, 2000. – 2006 p.

УДК 378.147:811.161.2-051

І. Є. Клак,

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка, м. Кременець

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті визначено та обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів англійської мови. З метою визначення критеріїв сформованості досліджуваного феномена встановлено співвідношення понять «критерій» та «показник». Критерій більш стабільний, а показник динамічний. Визначено такі критерії професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів англійської мови: змістово-когнітивний, мотиваційний, діяльнісно-комунікативний, рефлексивний, які безпосередньо співвідносяться з компонентами досліджуваного феномена. Встановлено нульовий, низький, середній та високий рівні сформованості професійної комунікативної компетентності.

Ключові слова: професійна комунікативна компетентність, компоненти, критерії, показники, рівні, студенти, майбутні учителі англійської мови.

КРИТЕРИИ, ПОКАЗАТЕЛИ И УРОВНИ СФОРМИРОВАННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

В статье определены и обоснованы критерии, показатели и уровни сформированности профессиональной коммуникативной компетентности будущих учителей английского языка. С целью определения сформированности исследуемого феномена установлено соотношение понятий «критерий» и «показатель». Критерий более стабилен, а показатель динамичен. Определены следующие критерии профессиональной коммуникативной компетентности будущих учителей английского языка: содержательно-когнитивный, мотивационный, деятельностно-коммуникативный и рефлексивный, которые непосредственно соотносятся с компонентами исследуемого феномена. Установлены нулевой, низкий, средний и высокий уровни сформированности профессиональной коммуникативной компетентности.

Ключевые слова: профессиональная коммуникативная компетентность, компоненты, критерии, показатели, уровни, студенты, будущее учителя английского языка.

CRITERIA, INDICATORS AND LEVELS OF FORMATION OF FUTURE ENGLISH TEACHERS' COMMUNICATIVE COMPETENCE

The article deals with the definition and justification of criteria, indicators and levels of formation of future English teachers' professional communicative competence. Future English teachers' professional communicative competence integrates closely connected content, motivational, activity, cognitive, communicative and reflexive components. Evaluation of formation of the under investigation phenomenon is provided by the complex of theoretically and practically cogent criteria and indicators. In order to determine the formation of the phenomenon the correlation between the concepts «criterion» and «indicator» has been identified. Considering the nature of «criterion», «index» acts as a ratio of the particular to the general: each criterion presents a group of indicators that characterize it qualitatively and quantitatively. The criterion is steadier while the indicator is a dynamic figure. The following criteria of future English teachers' professional communicative competence have been determined: content-cognitive, motivational, activity-communicative and reflective which directly correspond to the components of the phenomenon. The level of formation of professional communicative competence refers to the results of students' academic achievements in the process of mastering their knowledge and skills as well as estimation of their real behavior in simulated situations of professional communication. Zero, low, medium and high levels of the studied phenomenon have been determined. Investigating the formation of the future English teachers' professional communicative competence on the basis of competence approach involves the development of a clear system of measuring the level of formation of the phenomenon.

Key words: professional communicative competence, components, criteria, indicators, levels, students, future English teachers.

Постановка проблеми. Професійна комунікативна компетентність майбутніх учителів англійської мови об'єднує змістовий, мотиваційний, діяльнісний, когнітивний, комунікативний та рефлексивний компоненти, які тісно пов'язані між собою, оскільки мають єдину мету.